

Socialstyrelsen

Undervisernoter: Fysisk magtanvendelse

Private opholdssteder og åbne anbringelsessteder

Voksenansvar for anbragte børn og unge

§ 9 Fysisk magtanvendelse

- Private opholdssteder
- Åbne døgninstitutioner

Undervisernoterne består af to dele.

1. del: Baggrundsviden til underviseren
2. del: Noter til de enkelte dias til undervisningen.

Del 1: Baggrundsviden til underviseren

Anvendelsesområde

Noter: Materialet er målrettet til undervisning af ledere og medarbejdere i private opholdssteder og åbne døgninstitutioner, herunder åbne afdelinger ved sikrede døgninstitutioner.

Regler i fokus

Noter: Modulet vedrører fysisk magtanvendelse over for anbragte børn og unge på private opholdssteder og åbne døgninstitutioner. Bestemmelsen findes i § 9 stk. 1 og 2 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. § 9 Stk. 1. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service kan fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum.

Stk. 2. Det er en betingelse for fysisk magtanvendelse efter stk. 1, at barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Der er i loven ingen bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om fysisk magtanvendelse. Bekendtgørelse om voksenansvar indeholder derfor ingen bestemmelser herom.

Reglerne er endvidere uddybet i vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, kapitel 14.

Anvendte kilder til materialet

Noter:

- Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (LBK nr. 764 af 1. august 2019) § 9
- Forslag til Lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge (Lovforslag nr. L 162, Fremsat den 30. marts 2016 af social- og indenrigsministeren)
- Forslag til Lov om ændring af lov om social service, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og lov om socialtilsyn (Lovforslag nr. L 85 Fremsat den 26. oktober 2018 af justitsministeren).
- Vejledning til lov om voksenansvar overfor anbragte børn og unge (VEJ nr 10229 af 17. december 2019), kapitel 14.
- Betænkning fra Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget) (Betænkning nr. 1551. Marts 2015)
- Konsulentbistand i relation til magtanvendelsesudvalget Afrapportering. Rambøll, november 2013

Materialets anvendelse

Noter: Materialet er udarbejdet, så det foruden at indgå som et modul på kursusdage om reglerne i voksenansvarsloven kan anvendes som et selvstændigt undervisningsforløb fx. ved en temadag, et personalemøde eller lignende. Hvor materialet anvendes som et selvstændigt undervisningsforløb anbefales det, at der indledes med en præsentation ud fra modulet, der giver en generel introduktion til lov om voksenansvar.

Baggrund for lov om voksenansvar for anbragte børn og unge

Noter: I juni 2013 nedsatte den daværende regering Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget). Udvalget havde til formål at afklare, beskrive og analysere de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for anbragte børn og unge, herunder en analyse af udfordringerne ved det daværende regelsæt. Magtanvendelsesudvalget skulle endvidere komme med forslag til et kommende regelsæt.

Baggrunden for nedsættelsen af udvalget var bl.a., at både Folketingets Ombudsmand og Folketingets § 71-tilsyn havde påpeget, at det eksisterende hjemmelsgrundlag for magtanvendelse på børne- og ungeområdet var uklart.

Magtanvendelsesudvalget havde en bred sammensætning af medlemmer bl.a. med kommunale og regionale repræsentanter, repræsentanter for relevante organisationer for praksisfeltet samt børneorganisationer samt faglige eksperter. I udvalgsarbejdet deltog tre børneeksperter, som tidligere har været anbragt.

Daværende direktør ved Folketingets ombudsmand Jens Møller fungerede som formand for udvalget. Børnerådet sikrede endvidere yderligere inddragelse af børn og unge gennem tre børneekspertgrupper.

Magtanvendelsesudvalget afgav i marts 2015 betænkning nr. 1551/2015 om Magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Magtanvendelsesudvalget anbefalede, at der blev udarbejdet et helt nyt og selvstændigt regelsæt om magtanvendelse over for anbragte børn og unge med en tydeliggørelse af de eksisterende regler, herunder med tydeliggørelse af børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i deres selvbestemmelsesret. På enkelte områder anbefalede udvalget en vis udvidelse af adgangen til at gribe ind overfor anbragte børn og unge, herunder muligheden for afværgehjælp og undersøgelse af et barn eller en ung person på sikrede døgninstitutioner. Udvalget tog i sine overvejelser og anbefalinger udgangspunkt i børns og unges grundlæggende rettigheder, herunder retten til omsorg og beskyttelse.

Den 5. november 2015 indgik Regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti en aftale om rammerne for voksenansvar over for anbragte børn og unge (Klare rammer for voksenansvar over for anbragte børn og unge). Aftalen følger op på aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2016 for social- og indenrigsområdet. Aftalen lægger sig tæt op ad anbefalingerne fra Magtanvendelsesudvalget, og loven om voksenansvar for anbragte børn og unge er en udmøntning af den politiske aftale.

Lov om voksenansvar har til formål at fastsætte rammer for plejefamilier og personales adgang til som led i varetagelsen af den daglige omsorg at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret og sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.

Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge regulerer forholdene under anbringelsen, og den indeholder således blandt andet flere af de bestemmelser, der før 1. januar 2017 fandtes i servicelovens §§ 123-123d samt den tidligere magtanvendelsesbekendtgørelse. Bestemmelser om afgørelser om anbringelse og kriterier for anbringelse på delvis lukkede afdelinger og delvis lukkede institutioner samt sikrede afdelinger og særlig sikrede afdelinger er samlet i servicelovens §§ 63a-63c i kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge.

I juni 2018 indgik Regeringen, Dansk Folkeparti og Socialdemokratiet en politisk aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet. Aftalen indebærer bl.a. at der skal ske en ensretning af indsatsen for anbragte kriminalitetstruede unge. I forlængelse heraf er der med virkning fra 1. januar 2019 sket en række ændringer, herunder nye bestemmelser i voksenansvarsloven. Det drejer sig om §§ 2, 4, 4a, 9, 11, 15a, 16, 16a, 16b og 21a.

Lidt baggrund om bestemmelsen om fysisk magtanvendelse

Noter: Reglen i § 9 stk. 1 og 2 om fysisk magtanvendelse i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge er med visse redaktionelle og sproglige ændringer en videreførelse af bestemmelsen i den før 1. januar 2017 gældende magtanvendelsesbekendtgørelses § 2 stk. 1. Pr. 1. januar 2019 er det endvidere blevet præciseret, at bestemmelsen også kan have relevans, hvor et barn eller en ung udøver vedvarende chikane, der giver risiko for skade på barnet eller den unge eller andre.

Endelig er der ligeledes pr. 1. januar 2019 indsat et stk. 3, som finder anvendelse på delvis lukkede afdelinger, delvis lukkede institutioner, sikrede institutioner og særlig sikrede afdelinger. Bestemmelsen i stk. 3 giver hjemmel til, at der på de nævnte institutioner kan anvendes fysisk magt, når barnet eller den unge overtræder nærmere bestemte regler i husordenen, og magtanvendelsen er nødvendig for at bringe overtrædelsen til ophør.

Bestemmelser om fysisk magtanvendelse i situationer, hvor et anbragt barn eller en ung udviser en adfærd, der er til skade for vedkommende selv eller andre har i årtier fremgået af de fortløbende bekendtgørelser om magtanvendelse på børn og unge-området om end med lidt forskellig formulering. Det er imidlertid først med lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, at der er skabt en klar lovhjemmel til at anvende fysisk magt overfor anbragte børn og unge.

Lidt om magtanvendelsesudvalgets kortlægning og overvejelser ift. fysisk magtanvendelse:

Rambøll foretog en kortlægning af praksis til Magtanvendelsesudvalget, jf. ovenfor. Kortlægningen viste, at der sker fysisk magtanvendelse på størstedelen af døgninstitutionerne og opholdsstederne. Ifølge kortlægningen opleves der på næsten alle de sikrede institutioner månedligt eller hyppigere situationer, der fører til magtanvendelse, mens halvdelen af de almindelige døgninstitutioner ligeledes mindst månedligt oplever, at de må gribe til fysisk magt. Kun 10 pct. af døgninstitutionerne og 40 % af opholdsstederne oplever aldrig situationer, der har givet anledning til anvendelse af fysisk magt over for et anbragt barn

Det er som oftest fysiske konflikter mellem de anbragte børn eller mellem et anbragt barn og en ansat samt selvskadende adfærd, der har ført til anvendelsen af fysisk magt.

Opfattelsen af, hvad der er fysisk magt over for et anbragt barn eller ung varierer meget blandt medarbejdere fra institutioner og opholdssteder og plejefamilier fra at "guide tandbørsten" til egentlig fysisk magt i form af fastholdelse o.l. Flere af de adspurgte pegede således også på, at de ikke mente, at den daværende lovgivning tog tilstrækkelig hensyn til, at det kunne være nødvendigt at gribe ind af hensyn til omsorgen for barnet og den unge. Særligt på institutioner, som modtager børn og unge med funktionsnedsættelser, blev der også peget på, at hygiejnesituationer gav udfordringer.

Lov om voksenansvar forsøger at imødekomme nogle af de påpegede problematikker bl.a. med bestemmelserne i § 3 om voksenansvar, i § 6 om fysisk guidning samt de nu reviderede bestemmelser i § 9.

Del 2: Noter til de enkelte dias

Dias 2:

Rettigheder og indgreb heri

VÆR ALTID OPMÆRKSOM PÅ:

§ 9 i voksenansvarsloven om fysisk magtanvendelse er en undtagelsesbestemmelse til hovedreglen. Hovedreglen er retten til selvbestemmelse og retten til respekt for den personlige integritet, hvilket fremgår af lov og internationale konventioner.

Fysisk magtanvendelse 2

Noter til dias 2 om Rettigheder og indgreb heri

Dette dias har til formål at angive sammenhængen mellem rettighed og lovregel om indgreb.

Fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse eller føren væk fra en situation evt. til et andet opholdsrum kan betragtes som et indgreb i personens ret til respekt for sin personlige integritet og selvbestemmelsesret.

Dias 3:

Personlig integritet og selvbestemmelse

Ret til respekt for den personlige integritet og til selvbestemmelse

- Integritet
  - Ifølge den danske ordbog: *Ukrænkelighed*. En persons evne og vilje til at handle selvstændigt, ærligt og redeligt uden uvedkommende eller upassende hensyntagen til nogen eller noget
- Selvbestemmelse er et centralt begreb i lov om voksenansvar. Heri ligger bl.a. frihed til at bestemme over egen person, egne handlinger og egne ting
- Mindreårige børn og unge har ikke ret til fuld selvbestemmelse, men de har ret til respekt for deres personlige integritet, til medbestemmelse og medinddragelse under hensyntagen til deres alder og modenhed

Væsentlige bestemmelser:

- Lov om voksenansvar §§ 1 og 3

Fysisk magtanvendelse 3

Noter til dias 3 om Personlig integritet og selvbestemmelse

Integritet og selvbestemmelse hænger tæt sammen.

Ordet Integritet henviser til

1. Et (abstrakt) rum, der omgiver personen, og som adskiller vedkommende fra omgivelserne. Dvs. rummet beskytter mod krænkelser osv.
2. En persons evne og vilje til at handle selvstændigt, ærligt og redeligt uden uvedkommende eller upassende hensyntagen til nogen eller noget. I forhold til menneskeretten betyder integritet således, at personens krop og selvbestemmelse skal respekteres (Kilde: Den danske ordbog).

I forbindelse med lov om voksenansvar anvendes begrebet ”personlig integritet”. Herved forstås, at børn og unge skal beskyttes mod indgreb i den fysiske integritet i form af f.eks. udnyttelse, ydmygelse og krænkelse. Børn og unge skal endvidere behandles med respekt for deres person, herunder beskyttes mod følelsesmæssige overgreb og offentlig udlevering.

Børn og unge har ikke fuld selvbestemmelsesret. På grund af deres alder og umodenhed kan de have vanskeligt ved at overskue konsekvenserne af deres handlinger. De er derfor underlagt forældremyndighed, der har ansvaret for at varetage deres interesser. Og deres selvbestemmelse justeres ift. alder og modenhed, jf. voksenansvarsloven.

Børn og unges selvbestemmelsesret og deres ret til respekt for deres personlige integritet er centrale begreber i forbindelse med lov om voksenansvar.

Dias 4:

Lovreglens indhold

Anvendelsesområde:

- Private opholdssteder og alle typer døgninstitutioner

Kompetence - personkreds:

- Personalet på opholdsstedet eller døgninstitutionen

Betingelser for indgreb:

- Barnet eller den unge skal udvise en adfærd, herunder chikane, som betyder, at barnet eller den unge er til fare for sig selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet

Form for indgreb:

- Fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum

Fysisk magtanvendelse 4

Noter til dias 4 om lovreglens indhold

Dette dias giver et overblik over de forskellige elementer, som indgår i bestemmelsen om fysisk magtanvendelse. De enkelte elementer uddybes i de følgende dias.

Forslag til præsentation af diasset:

- Oplæs de enkelte elementer og den tilhørende tekst
- Nævn eventuelt, at formålet med anvendelse af fysisk magt skal være, at barnet eller den unge forhindres i at skade sig selv eller andre, og at det ikke er muligt at opnå dette formål med mindre indgribende tiltag

Det kan evt. nævnes, at bestemmelsen om fysisk magtanvendelse i voksenansvarslovens § 9 med visse reaktionelle og sproglige ændringer viderefører en tidligere bestemmelse i § 2, stk. 1, i den før 1. januar 2017 gældende bekendtgørelse om magtanvendelse over for anbragte børn og unge. Der er med bestemmelsen i voksenansvarslovens § 9, herunder ændringerne pr. 1. januar 2019 foretaget præciseringer af betingelserne for at anvende fysisk magt. Det er dermed tydeliggjort, hvornår fysisk magt kan anvendes.

Dias 5:

Anvendelsesområde

Børn og unge omfattet:

- Alle anbragte børn og unge under 18 år
- Unge over 18 år der er anbragt som led i en strafferetlig dom eller kendelse

Anbringelsessteder der er omfattet:

- Private opholdssteder
- Alle typer døgninstitutioner herunder:
  - Delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner
  - Delvis lukkede døgninstitutioner
  - Sikrede døgninstitutioner
  - Særlig sikrede afdelinger på sikrede døgninstitutioner
- Interne skoler på private opholdssteder og døgninstitutioner

Fysisk magtanvendelse 5

Noter til dias 5 om anvendelsesområde

OBS: Vær opmærksom på, at med hensyn til anvendelsesområde og den formelle kompetence til at handle, er det for opholdssteder og døgninstitutioner det samme, der gør sig gældende i forhold til fysisk magtanvendelse som i forhold til afværgehjælp. Hvis der forinden er undervist i § 8 om afværgehjælp, kan der således henvises hertil.

Dette dias angiver gruppen af børn og unge samt de typer af anbringelsessteder, som er omfattet af bestemmelsen om fysisk magtanvendelse i lovens § 9.

Børn og unge omfattet:

- Alle anbragte børn og unge under 18 år, der er anbragt efter kap. 11 i serviceloven.
- Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted efter § 14, jf. §§ 15-17, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
- Unge over 18 år, der er anbragt som led i en strafferetlig dom eller kendelse

Unge, der er anbragt i efterværn er **ikke** omfattet af loven om voksenansvar.

Typer af anbringelsessteder omfattet:

- De private opholdssteder
- Alle døgninstitutioner, dvs:
  - Åbne døgninstitutioner (åbne afdelinger)
  - Delvis lukkede institutioner
  - Delvis lukkede afdelinger i døgninstitutioner
  - Sikrede døgninstitutioner
  - Særlig sikrede afdelinger i sikrede døgninstitutioner.
- Interne skoler på private opholdssteder og døgninstitutioner

Børn og unge kan som led i en aflastningsordning få ophold i en netværksplejefamilie, en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1. Børn og unge, der er i aflastning på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, er ikke omfattet af reglerne i voksenansvarsloven.

Det bør nævnes, at reglerne i voksenansvarsloven ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed. Reglerne er dermed også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning/et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra opholdsstedet. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture uden for opholdsstedet med opholdsstedets personale.

Kost- og efterskole, der er godkendt til at modtage anbragte børn og unge, er ikke omfattet af loven.

Dias 6:

Kompetence - personkreds

Udviser adfærd til fare for barnet selv eller andre

↓

Behov for akut indgriben

Personalet (ledelse og medarbejdere) på et anbringelsessted har dermed den formelle kompetence til at handle.

Ved personale forstås:

- Personale der udfører pædagogisk arbejde eller pædagogiske opgaver
- Personale på interne skoler der underviser eller udfører pædagogisk arbejde

Bestemmelsen omfatter ikke andet personale som køkkenpersonale, pedeler og rengøringspersonale

Fysisk magtanvendelse 6

Noter til dias 6 om fysisk magtanvendelse: Kompetence-personkreds

Noter: **Fysisk magtanvendelse: Kompetence - personkreds**

I en situation, hvor et barn eller en ung er til skade for sig selv eller andre, er der behov for akut at gribe ind. Personalet (ledere og medarbejdere) på anbringelsessteder har derfor i disse situationer den formelle kompetence til at handle.

Ved begrebet "personale på anbringelsesstederne" forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde, har gennemført en pædagogisk uddannelse, eller som indgår i gennemførelsen af alment pædagogisk arbejde og varetager andre pædagogiske arbejdsopgaver.

I henhold til Folkeskolelovens § 52 a er undervisere på anbringelsessteder også omfattet af bestemmelserne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Ved personale på interne skoler tilknyttet døgninstitutioner og opholdssteder forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde og/eller undervisning på den interne skole på anbringelsesstedet.

Øvrigt personale på opholdssteder og institutioner fx køkkenmedarbejdere, pedeller eller rengøringspersonale er ikke omfattet af begrebet "personale" og kan således ikke foretage indgreb med hjemmel i voksenansvarsloven.

Dias 7 og 8:

Betingelser for indgreb - 1

Til fare for barnet eller den unge selv:

- Barnet eller den unge står lige over for eller er i gang med at skade sig selv
- Det er ikke tilstrækkeligt med en formodning om, at der vil ske en skade
- Indgrebet skal direkte forhindre, at barnet eller den unge skader sig selv.

Der skal være en insisterende og vedholdende udtryksform og adfærd.

Betingelser for indgreb - 2

Til fare for de andre anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet:

- Barnet eller den unge truer med, eller udøver, vold over for et andet barn eller voksen
- En reel og begrundet risiko for fysisk skade på andre personer
- Kan være relevant ved vedvarende chikane af en sådan karakter, at barnet eller den unge vurderes at være til fare for andre, der opholder sig på institutionen
- Indgrebet skal forhindre barnet eller den unge i at skade andre personer

Der skal ligeledes være en insisterende og vedholdende udtryksform og adfærd.

Noter til dias 7 og 8 om betingelser for indgreb

Dias 7: Situationer, hvor barnet eller den unge er til fare for sig selv.

Dias 8: Situationer, hvor barnet eller den unge er til fare for de andre anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Der kan anvendes fysisk magt, når barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Det er vigtigt at understrege, at der er tale om fysisk skade på sig selv eller andre.

Til skade for sig selv:

- Der sigtes til situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for eller er i gang med at skade sig selv
- Det er ikke tilstrækkeligt, at der er en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, hvor vedkommende kommer til skade
- Indgriben fra personalets side skal direkte forhindre, at barnet eller den unge skader sig selv
- Eksempler på nødvendige indgreb er situationer, hvor en ung akut vil skære i sig selv

Til skade for de andre anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet:

- Her sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge truer med eller udøver vold over for et barn eller voksen i den nævnte gruppe
- Der skal i den enkelte situation være tale om en reel og begrundet risiko for, at det omhandlede barn eller den unge vil foretage handlinger, der er til skade for de andre børn og unge eller personalet
  - Der kan f.eks. være tale om situationer, hvor der er optakt til et slagsmål mellem to anbragte børn
- Indgriben fra personalets side skal forhindre, at barnet eller den unge skader de andre børn og unge eller personalet.

Adgangen til magtanvendelse vil også kunne være relevant, hvis barnet eller den unge udøver vedvarende chikane af en sådan karakter, at barnet eller den unge vurderes at være til

fare for andre, der opholder sig på institutionen. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis et barn eller en ung chikanerer et andet barn eller ung i en sådan grad, at der fremprovokeres en konflikt, som kan være optakt til et regulært slagsmål. I så fald vil det være nødvendigt, at personalet anvender fysisk magt for at skille parterne ad.

Det kan ligeledes være tilfældet, hvis personalet efter § 6 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge fysisk guider et anbragt barn eller en anbragt ung, der chikanerer eller udøver chikane over for de øvrigt anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder

sig på anbringelsesstedet, og guidningen ikke virker efter hensigten, hvorefter situationen eskalerer eller ændrer karakter på en måde, så betingelserne for fysisk magtanvendelse er opfyldt.

Både i situationer, hvor barnet eller den unge er til fare for sig selv, og i situationer, hvor der er fare for andre personer på anbringelsesstedet gælder, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform og adfærd og ikke vise tegn på at ville ændre adfærd.

Dias 9

Generelle principper

Indgreb skal som al anden magtanvendelse ske under iagttagelse af de, i lovens § 7, beskrevne generelle principper for anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

- Det skal forsøges, at få barnet eller den unges frivillige medvirken
- Fysisk magtanvendelse
  - Må kun ske undtagelsesvist og må ikke erstatte omsorg og socialpædagogisk støtte
  - Skal stå i rimeligt forhold til det, der ønskes opnået
  - Skal altid anvende den mindst indgribende foranstaltning, som er tilstrækkelig til at opnå formålet
  - Skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med respekt for barnets eller den unges personlige integritet

Fysisk magtanvendelse 8

Noter til dias 9 om Generelle principper

Indgreb efter bestemmelsen skal som al anden magtanvendelse ske under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter lovens § 7.

Principperne:

- Personalet skal forud for enhver fysisk magtanvendelse forsøge at få barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning
- Fysisk magtanvendelse må kun ske undtagelsesvist
  - Her kan der endnu engang henvises til de overordnede rettigheder, som er beskyttede, jf. bl.a. formålsbestemmelsen i § 1
- Fysisk magtanvendelse må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand
  - Dette hænger sammen med flere af de andre principper og kan også kædes til forebyggelse. Det må ikke blive rutine, at man bruger fysisk magt for enten at undgå, at et barn eller en ung skader sig selv eller andre. Der skal løbende arbejdes med at forebygge, at der opstår situationer, hvor barnet eller den unge udviser en adfærd, hvor vedkommende er til skade for sig selv eller andre eller forsøger at ødelægge ting. Det skal først og fremmest være en pædagogisk indsats, der skal iværksættes
- Fysisk magtanvendelse skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået
  - Det er væsentligt, at personalet inden der træffes beslutning gør sig klart, hvad formålet med indgrebet er.

- Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelig skal disse anvendes. F.eks. hvis der kan anvendes fysisk guidning i stedet.
- Fysisk magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader og med størst mulig hensyntagen til barnet eller den unges personlige integritet.
- Ydmygende og nedværdigende behandling i forbindelse med en fysisk magtanvendelse er ikke tilladt.

Dias 10

Form for indgreb

Fastholdelse:

- Fysisk fastholdelse fx. ved at holde fast om barnet eller den unge
- Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark

Føre til et andet opholdsrum:

- Barnet eller den unge føres til et andet lokale på anbringelsesstedet
- Ved mindre børn kan barnet bæres til et andet opholdsrum

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde, medmindre episoden sker på en sikret døgninstitution og betingelserne for isolation, jf. § 14, i dertil indrettet rum, er opfyldt.

Noter til dias 10 om form for indgreb

Fastholdelse:

Herved forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk f.eks. ved at holde fast om barnet eller den unge.

Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark.

Personalet må heller ikke lægge sig på oven på barnet eller den unge og fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Fastholdelsen skal begrænses til det absolut nødvendige og skal stå i et rimeligt forhold til det tilsigtede formål. Det skal altid ske så skånsomt som muligt.

Føren til et andet opholdsrum

Herved forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, f.eks. vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum.

Når det drejer sig om større børn eller unge vil fastholdelse og føren f.eks. kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til det andet opholdsrum. Man kan også føre barnet eller den unge, mens man har armene rundt om barnet.

Opholder barnet eller den unge sig uden for anbringelsesstedet fx i et sommerhus, kan barnet eller den unge føres til et andet værelse i sommerhuset. Er anbringelsesstedet fx på tur, og udviser barnet eller den unge en adfærd omfattet af lovens § 9, kan barnet eller den unge føres bort fra de andre børn og unge af personalet, indtil vedkommende er faldet til ro.

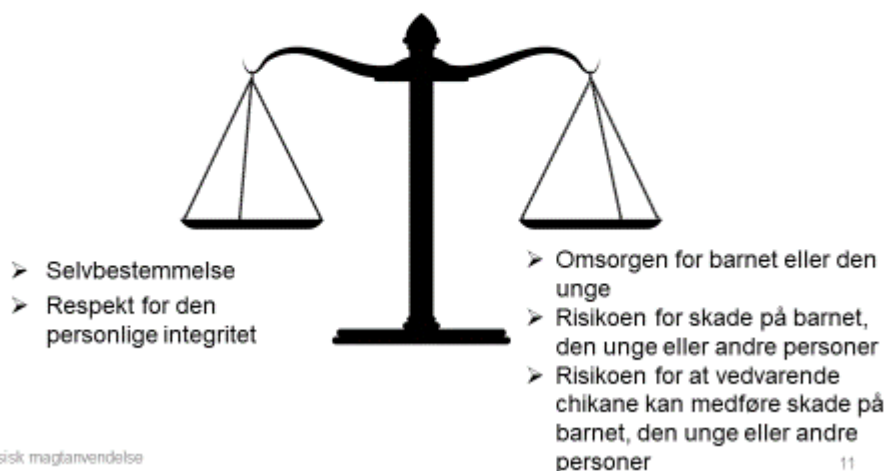
Fastholdelse eller føren af et barn eller ung bør altid kombineres med tryghedsskabende initiativer. Generelt gælder det, at en hurtig forebyggende indsats med beroligende tiltag og afledning ofte vil kunne hindre, at tilspidsede situationer opstår.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde, medmindre episoden sker på en sikret institution, og betingelserne for isolation i afsondret rum, jf. lovens § 14, er opfyldt.

Dias 11

Den konkrete afvejning

Barnets modenhed, funktionsniveau og alder
Indgrebets omfang og intensivitet i forhold til formålet

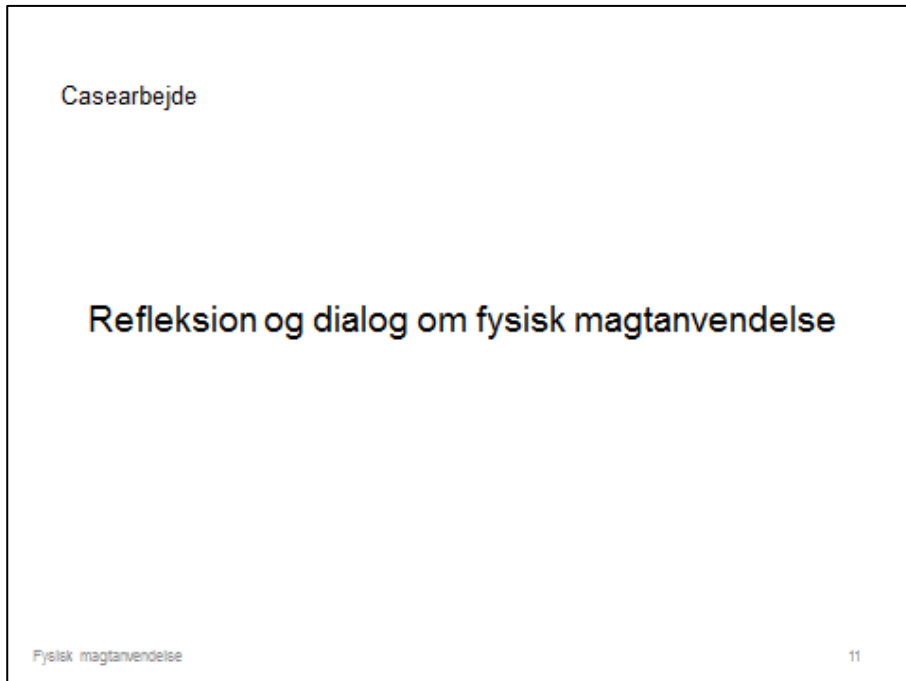

Noter til dias 11 om fysisk magtanvendelse: den konkrete afvejning

Den konkrete afvejning.

Dette dias skal illustrere den konkrete afvejning, der skal ske forud for, at der foretages en fysisk magtanvendelse og de væsentligste hensyn, der skal indgå i afvejningen.

Dias 12

Noter til dias 12 om casearbejde

Til refleksion og dialog om anvendelse af § 9 om fysisk magtanvendelse er det muligt at bruge en af nedenstående film. Linkene, der er indsat henviser til den konkrete side, hvor filmen ligger. På samme side findes en kort beskrivelse af filmen, refleksionsspørgsmål samt casen i skriftlig form som pdf.

Filmen: Slåskamp (Dan, 15 år og Ronnie, 13 år)

Det er sengetid på institutionen Solbakken. Dan og Ronnie er i dagligstuen. De skændes og kommer op at slå. Pædagogen Janne træder til og adskiller de to drenge og får dem ned på deres værelser, men de er fortsat meget ophidsede

- Ved denne film kan der sættes fokus på pædagogernes ansvar og handlehandlemuligheder, når to unge er kommet op at slå

Filmen: Pige skærer i sig selv (Naja, 13 år)

Pædagogen Mai opdager blodspor på toilettet og i gangen og får at vide, at Naja tidligere er kommet ud fra toilettet. Naja har igennem den seneste tid været meget trist. Naja har låst sig inde på sit værelse. Mai låser sig ind på værelset og ser tydelige blodspor på gulvet. Naja ligger på sengen med dynen trukket godt op om ørerne, og hun nægter at give Mai lov til at løfte dynen

- Ved denne film sættes der fokus på pædagogernes ansvar og handlemuligheder, når der er stor risiko for, at et barn eller en ung er i gang med at skade sig selv

Filmen: Fællesskabet (Dan, 15 år)

Dan kommer for sent til spisning, hvor pædagogerne Henrik og Janni og de øvrige børn er begyndt at spise. Henrik påtaler at Dan ikke har hjulpet til med at forberede maden. Dan bliver provokeret, så han begynder

demonstrativt at smaske, bøvse og smide med maden. Konflikten optrappes, og det ender med, at Dan smider benene op på bordet.

- Ved denne film kan der sættes fokus på, hvorledes personalet kan / bør handle, når et barn eller en ung udøver chikane i fællesskabet og situationen udvikler sig.

Begge film foregår på en institution.

Dias 13:

Registrering og indberetning

Fysisk magtanvendelse skal registreres og indberettes.

- Lederen eller dennes stedfortræder skal inden for 24 timer registrere hændelsen.
  - Bilag 1a: Indberetningsskema til døgninstitutioner og opholdssteder
- Barnet skal gøres bekendt med registreringen, og barnet skal have tilbud om at lave sin egen redegørelse, der kan følge indberetningen
- Episoden skal indberettes til den anbringende kommune, socialtilsyn og evt. beliggenhedskommune
- Forældremyndighed og eventuel driftsherre skal orienteres

Fysisk magtanvendelse 12

Noter til dias 13 om registrering og indberetning

Fysisk magtanvendelse skal registreres og indberettes.

Formål med registrering og indberetning er bl.a:

- Opfølgning ift. det enkelte barn eller den unge gennem indberetning til den anbringende kommune, der som led i det personrettede tilsyn vurderer de beskrevne hændelser. Indberetningen kan hermed indgå i overvejelserne af, hvorvidt barnet eller den unge får det rigtige tilbud, eller om der skal ske ændringer heri
- Opfølgning i forhold til anbringelsesstedet bl.a. gennem indberetning til socialtilsynene og orientering af evt. kommunal eller regional driftsherre. Socialtilsynet gennemgår indberetningerne og lader dem indgå i deres tilsynsmæssige overvejelser
- Gennemskuelighed for, hvad der foregår på anbringelsesstedet og dermed åbenhed om de handlinger, de enkelte medarbejdere foretager
- Retssikkerhed for børnene og de unge bl.a. ved at:
  - Barnet eller den unge skal have gennemgået registreringen af hændelsen

- Barnet eller den unge har ret til at udforme sin egen redegørelse for hændelsen, som skal vedlægges indberetningen
- Forældremyndigheden til barnet eller den unge skal have en kopi af indberetningen
- Refleksion og læring i personalegruppen over, hvorledes lignende situationer kan håndteres fremover

Registreringen skal ske på det skema, der følger med bekendtgørelsen. Reglerne er endvidere uddybet i vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, pkt. 108-113 om voksenansvar for børn og unge, anbragt udenfor hjemmet. Der er to varianter af det samme skema: Et skema til kommunale plejefamilier og et skema til private opholdssteder og døgninstitutioner.

Væsentlige processuelle regler:

- Lederen eller dennes stedfortræder skal inden 24 timer registrere hændelsen
- Barnet skal gøres bekendt med registreringen og skal have tilbud om at lave sin egen redegørelse, der kan følge indberetningen
- Der skal uden ugrundet ophold sendes en kopi af indberetningen til den anbringende kommune
- Tilsynet skal have indberetningen tilsendt ved udgangen af måneden sammen med eventuelle relevante kommentarer

Forældremyndighedsindehaveren skal uden ugrundet ophold orienteres om episoden.

Hvor der er en regional eller kommunal driftsherre, skal denne orienteres.